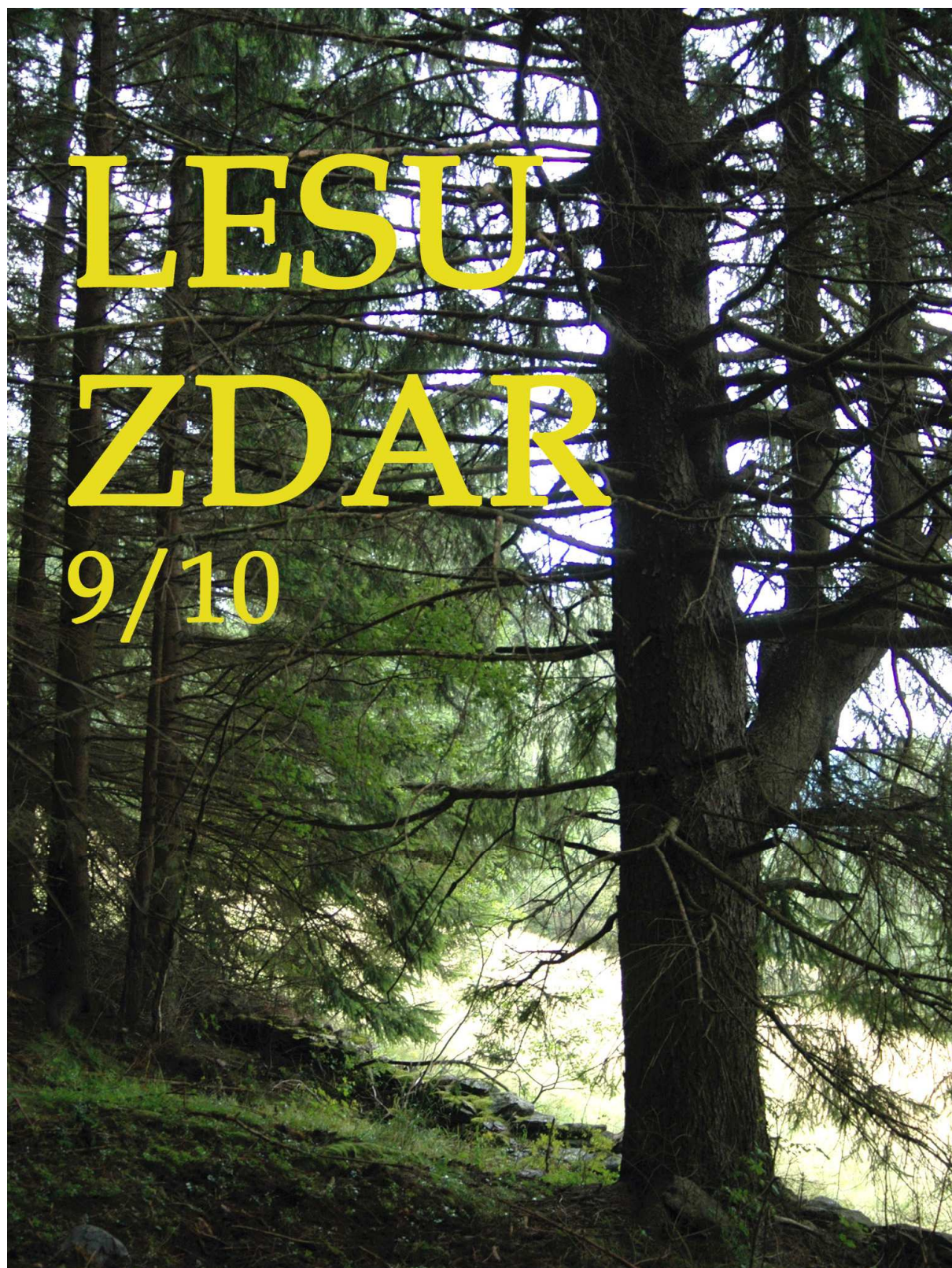

Bezpečnost osob a majetku na „kraji“ lesa

Většina z nás se dívá na les jako na zdroj odpočinku a klidu. Nemálo lidí z tohoto důvodu považuje za velmi romantické bydlení u lesa. Jistě má takovéto bydlení své kouzlo, ale také skrývá starosti a nebezpečí, která si lidé při koupi nemovitosti zpravidla neuvědomují a v budoucnu bývají nemile překvapeni.

Prvé rozčarování zpravidla přináší skutečnost, že pokud nemáme les na severní straně od domu, tak nám les menší či větší část dne stíní. Následuje zjištění, že prakticky každoročně musíme vyčistit okapové žlaby od listů a jehliček, neboť se nám jinak ucpou. O listí, které je nutné na zahradě shrabávat ani nemluvě. A když přijde silnější vítr, jehož následkem začnou na pozemek, případně i na nemovitost, pokud stojí

v těsné blízkosti lesa, padat v lepším případě větve, v horším celé stromy, dojde vlastník takovéto nemovitosti k rozhodnutí, že s tím je třeba něco dělat. A tak vyrazí na „lesy“ (za revírníkem, na lesní správu), nebo píše přímo na ředitelství.

Následně je velice nemile překvapen, neboť teprve nyní se zpravidla dozví, že dle zákona „jsou vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami z pozemků určených k plnění funkcí lesa; tato opatření jsou oprávněni provést i na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví orgán státní správy lesů (nikoliv revírník, lesní správa či ředitelství lesů), pokud není podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy lesů. Vlastník pozemků určených k plnění funkcí lesa je povinen provedení opatření strpět“.

Vyřešit si to musí vlastníci sami

Přesto, že ze zákona není povinností LČR řešit tuto situaci, snažíme se vlastníkům nemovitostí v případech, které nejsou technicky náročné, pomoci. Poté, co lesní správa obdrží písemnou žádost vlastníka nemovitosti o řešení situace, jde do terénu věc prověřit místně příslušný revírník. Pokud na místě shledá, že skutečně od některých stromů nebezpečí hrozí, jejich odstraněním lesní správa neporuší žádné ustanovení lesního zákona a jejich pokácení je možné pomocí běžně používaných technologií, tak se lesní správa snaží situaci vyřešit v co nejkratší době.

Bohužel musíme konstatovat, že takových případů je menšina. Ve většině případů je situace taková, že buď ohrožená nemovitost je v těsné blízkosti stromu, nebo plot zahrady je postaven prakticky až ke kmenům stromů, případně v této části zahrady stojí králíkárna, kůlnička nebo něco jiného, takže je ztížen až znemožněn přístup k takovému stromu a už vůbec není možné ho bezpečně pokácet

obvyklým způsobem. Tyto stromy je nutné likvidovat postupným odřezáváním od vršku z vysokozdvížné plošiny, nebo v horším případě pomocí specialistů lezců, kteří takto odřezávají strom uvázaní na laně, takže se cena za odstranění nebezpečného stromu může – vzhledem k vysokému riziku při jejich zpracovávání - vyšplhat i na několik desítek tisíc korun. V těchto případech, kdy nejsme schopni běžnými technologiemi nebezpečné stromy zpracovat, odkazujeme vlastníky lesa v souladu se zákonem na místně příslušný orgán státní správy, na který se mají obrátit se žádostí o rozhodnutí.

Promyšlení ušetří budoucí komplikace

Ochranné pásmo lesa je 50 metrů od hranice lesa. Každoročně se lesní správa zamítavě staví k několika desítkám žádostí o povolení umístění stavby ve vzdálenosti pod 50 metrů od hranice lesa. Přesto se značnému množství stavitelů podaří přes orgány státní správy tuto hranici prolomit.

I když v posledních letech orgány státní správy tuto hranici posouvají maximálně tak, aby postavenou nemovitost neohrožovaly vzrostlé padající stromy, zůstávají druhotné problémy – vlastník oplotí svůj pozemek téměř až na kmeny stromů, případně si v této části svého pozemku postaví králíkárnou, kůlničku nebo jen obyčejnou houpačku, čímž si nevědomky do budoucna připravuje nemalé komplikace.

Proto by vlastníci nemovitostí a pozemků měli již od počátku s možnými problémy počítat a zvažovat, zda opravdu musí svůj pozemek oplotit až k lesu či zda je nutné stavět nemovitost blíže než 50 metrů od lesa a zda by králíkárna či kůlna nešla posunout na jiné místo.

Lesy České republiky myslí na budoucnost

V tomto roce Lesy České republiky představily novou koncepci genetiky na období let 2010 až 2019. Jde o soubor opatření k zachování a reprodukci genových zdrojů lesních dřevin. Co si pod tímto složitým pojmem může laik představit?

Jde o způsob, jakým jsou vybírány vhodné stromy a porosty, ze kterých se sbírá semeno lesních dřevin. To je následně používáno pro pěstování nových stromků ve školkách a při výsadbách v lesních porostech.

Osivo je přitom sbíráno jednak z rodičovských stromů (dříve byly nazývány výběrové stromy), ze semenných sadů nebo z uznaných porostů. Tyto nejvyšší stromy poskytují záruku, že

potomstvo z osiva bude stejně kvalitní jako rodičovské stromy.

Historie sadů

Počátky zakládání semenných sadů v České republice sahají do konce 60. let minulého století. Jako vůbec první byl v roce 1958 založen semenný sad modřínu opadavého na území nynější Lesní správy Šternberk. V roce 1960 pak sady stejné dřeviny na území současných LS Náměšť nad Oslavou a Janovice. Po zvládnutí techniky výroby a dopěstování roubovanců se přistoupilo k zakládání sadů dalších dřevin. Po zhruba 40 letech zkušeností se zakládáním a obhospodařováním semenných sadů lze rozlišit dvě období – od počátku v roce 1958 přibližně do roku 1990 jako převážně jehličnaté a od roku 1991 do současnosti jako převážně listnaté období.

Na Vysočině můžeme v lesních porostech nalézt uznané rodičovské stromy hlavních dřevin i semenné sady. Na revíru Řásná, který spadá pod Lesní správu Telč, je genová základna smrku a buku o ploše téměř 1 000 hektarů. Černovice na LS Pelhřimov se svými 3 500 hektary patří k vůbec největším genovým základnám smrku u Lesů České republiky. Známa je i borovice z oblasti Lán na LS Nové Město na Moravě nebo hrotovický modřín na LS Třebíč.

Přirozená obnova

Kvůli narůstající přirozené obnově lesa se mírně snižuje potřeba sazenic. Ty jsou však nezbytné pro doplňování melioračních a zpevňujících dřevin. Do porostů jsou vysazovány především jedle a buky, v menší míře javory, jasany a lípy. Tyto dřeviny pomáhají zlepšovat půdní podmínky, zvyšují stabilitu lesních porostů proti bořivému větru.

V roce 2009 bylo vysazeno 35 procent těchto melioračních dřevin, což představuje více než 350 000 sazenic. Pro letošní rok počítáme s obdobným množstvím. Nezapomínáme ale také na řádnou obnovu hlavních dřevin, kterými jsou smrk a na sušších stanovištích borovice. Ty se ve větší míře zmlazují přirozenou cestou. Péčí lesníků je tak zajištěn zdárný růst smíšených lesů i pro budoucí generace.

Velká voda aneb Ohlédnutí za povodněmi

Dovolujeme si nazvat náš příspěvek takto, i když pro většinu místních obyvatel to nejhorší teprve přichází – úklid vodou poničených domů, zahrad, někde i bourání. Šťastnějším sousedům ve výše položených oblastech přinesla velká voda problémy s příjezdem, zásobováním, energiemi a veřejnými

službami v obci. Všem ale zůstanou v paměti zážitky, kdy své okolí zažili ve spárech zdivočelého živlu, proti kterému byli bezmocní.

Povodně a záplavy byly, jsou a budou vždy součástí přirozeného běhu přírody. Zatímco v některých kulturách přinášely úrodnou půdu a blahobyť, u nás jsou vždy spojeny se škodami. Jejich vznik, nebo spíše počátek negativního vnímání, můžeme datovat už do doby hradištní,

kdy došlo k prvnímu odlesňování zejména lužních lesů. V průběhu všech staletí docházelo k opakovaným záplavám, včetně hrozivých záplav Prahy po odlesnění Šumavy, které přispělo k rozkolísání pravidelnosti průtoku Vltavy.

Povodně tedy nejsou problémem poslední doby, byly tu vždy. Například na Frýdlantsku bylo v průběhu posledních 4,5 století 35 velkých povodní, z toho 28 po průtrži mračen. V průběhu 19. století zde bylo 20 větších povodní, ve 20. století 22.

Příčiny povodní

Četnost povodní tedy zůstává podobná, roste jejich síla a účinek. Na vině je člověk s jeho často necitlivými zásahy do krajiny a s rozvojem techniky vzrůstajícím pocitem nadvlády nad přírodou. Povodně vznikají po masivním tání sněhu a přivalovém nebo dlouhotrvajícím dešti, kdy dochází k nedostatečnému zadržení vody a jejímu rychlému odvodu z krajiny. Jednou stranou problému je vodní, lesní a zemědělské hospodaření, které snížilo zejména v druhé polovině 20. století tyto přirozené schopnosti krajiny. Náprava je vždy běh na dlouhou trať.

Les dokáže zachytit velké množství vody, chová se v podstatě jako houba. I přes rostoucí výměru lesních porostů je ale dnešní les kompromisem požadavků na něj kladených moderní společností. Největší schopnost zadržení vody mají lesy listnaté a smíšené, různověké, s dostatečným zastoupením bylinného a mechového patra a ponechaným mrtvým dřevem, tedy v podstatě prales. Les ale mimo funkci vodoochrannou musí plnit zejména funkci hospodářskou a rekreační. Lesníci se musí řídit poptávkou a pěstovat zejména takovou dřevinu, která je široce využitelná.

Na vodních tocích vznikalo od 19. století množství továren využívajících vodu jako zdroj energie a součást výrobního procesu. V průběhu druhé poloviny 20. století docházelo k regulaci řek a melioraci velkých podmáčených ploch. Voda tak odtéká velmi rychle do nižších poloh. Svázané řeky nepůsobí škody, dokud nedojde k jejich vylití z koryt.

Během osidlování docházelo k přeměně vhodných luk na ornou půdu, často v záplavových územích. Při nevhodně zvolených způsobech zemědělského obdělávání v druhé polovině 20. století pak docházelo k její degradaci z hlediska funkce přirozené regulace povodní. V porovnání s loukou má utužená orná půda s minimální vrstvou humusu výrazně zhoršenou schopnost rychlého vsakování. Při spojování polí likvidací mezí, remízků a nevhodným směrem orby také zmizely překážky, které by bránily rychlému průtoku vody.

Zatímco dříve lidé stavěli domy na kopcích a dále od vody, s rozvojem průmyslu probíhala výstavba především kolem velkých řek. Záplavová území byla zpočátku využívána jako parky, následně zahrádky, a nyní už jsou rekreační objekty vytlačovány rodinnými domy. Odolný kámen a cihly jsou nahrazovány dřevem a materiály, které po namočení mění nevratně své vlastnosti. Také liniové stavby často přispívají k nevhodnému zahrazení a usměrnění rozvodněné vody, pevné mosty po ucpání materiálem postaví neprůchodnou hráz vodě, která si následně najde cestu jinudy a s většími škodami.

Hlavními problémy jsou tedy neschopnost krajiny zadržet vodu, její rychlý odtok do měst, chybějící plochy k rozliti přebytečné vody a obytná i technická zástavba v nevhodných místech.

Škody v lese

Zvýšené srážky rozvodnily lesní potoky a říčky od jejich pramenů. Většina koryt, která byla původně necelý metr široká, je nyní vymleta na hrubé kameny v několikametrové šíři a hloubce a bude trvat několik let, než si je vezme okolní příroda zpět. Sílu povodně, zejména množství unášeného materiálu, částečně omezily dvě retenční nádrže - přehrážky, vybudované na Jeřici Lesy ČR. Jez malé vodní elektrárny na Malé Jeřici voda smetla. Otázkou zůstává, jaký vliv na povodeň by měla nerealizovaná přehrada na Jeřici. Její účinek by byl pravděpodobně srovnatelný s přehradami Mlýnice a Fojtka, které umožnily regulaci průtoku, ale zároveň hrozilo z důvodu několikanásobného přetížení jejich protřžení. Zvednutá hladina potoků a rychlý odtok vody způsobily škody i na lesních cestách, mostech a propustcích. Na svažitéch cestách je v různé míře odplaven povrch, v místech křížení cest s potokem došlo na většině míst k úplnému přerušení cesty i několik metrů širokým a hlubokým novým korytem. První odhady škod na lesních cestách ve správě Lesů ČR přesahují jen v Libereckém kraji částku 68 milionů korun.

Drobné opravy proběhnou v co nejkratším čase. Opravy mostů, sesunutých opěrných zdí a podemletých nebo zcela přerušených lesních cest proběhnou po vyřízení zákonných náležitostí. Lesní porosty poškozeny nebyly, riziko vstupu do lesa tedy nehrozí. Vyzýváme však všechny turisty k opatrnosti na označených lesních cestách - z důvodu narušení může docházet k dalším sesuvům v blízkosti poškozených míst.

Ondřej Týl

Foto: Radek Novotný

Letní kolo fotografické soutěže

Skončilo letní kolo fotografické soutěže „ROK V LESE“ vyhlášené státním podnikem Lesy České republiky.

Zahrnovalo období června až srpna a proběhlo ve třech kategoriích: Zvířata v lese, Les a turistika a Náladová fotografie.

Své příspěvky nám zaslalo více než 120 účastníků. Někteří vsadili vše na jednu kartu – jeden snímek – jiní naopak využili možnost zaslat

do každé kategorie až tři pokusy. Nejvíce soutěžících (102) přispělo do kategorie Náladová fotografie, naopak do sekce Les a turistika přispělo jen 68 ze zúčastněných.

Hodnotnou cenu v podobě fotoaparátu Olympus obdrží vítězové jednotlivých kategorií:

- Náladová fotografie – Lukáš Vítek, Načeradec
- Zvířata v lese – Karel Kajínek, Chotěboř
- Les a turistika – Petra Čermáková, Košice

Nebyly to však jen tento tři snímky, které zaujaly porotu. Protože si myslíme, že i vás by mohly potěšit, najdete je v obrazové příloze. Uvidíte tam například ještě jednu fotografii od vítězky paní Čermákové, ale i hned dvě fotografie naše pravidelného soutěžícího pana Antonína Říhy. Jeho snímky se již tradičně ve výběru dostávají na nejvyšší příčky.

Mezi zaslanými příspěvky bylo poměrně mnoho těch, které rozhodně stojí za pozornost. Doufáme, že účastníci soutěže, kteří nezvítězili, byli odměněni hezkými zážitky z pobytu v přírodě a využijí příležitosti zúčastnit se podzimního kola. Jeho uzávěrka je 30. listopadu. Doufáme, že se přidají i další čtenáři a budeme se moc společně potěšit ze zajímavých „úlovků“.

Podmínky soutěže naleznete na www.lesycr.cz v sekci Akce pro veřejnost.

Vítězné fotografie:

Náladová fotografie – Lukáš Vítek

Zvířata v lese – Karel Kajínek

Les a turistika – Petra Čermáková

Lesy České republiky podporují chráněné živočichy

Státní podnik Lesy České republiky lidé znají jako správce poloviny lesních pozemků v ČR a většinou si jej spojují s prováděním lesnické hospodářské činnosti, od zalesňování a výchovy lesa až po mytní těžbu. Tyto činnosti spadají do tzv. produkčních funkcí lesa.

Lesníci se však intenzivně věnují i řadě činností dalších, označovaných souhrnným termínem mimoprodukční funkce lesa. A tak například vedle zlepšování podmínek pro rekreaci obyvatel v lese vytvářením nejrůznějších odpočívadel, zákoutí, naučných stezek, studánek apod. se stejně intenzivně věnují i ochraně a zkvalitňování biotopů – životního prostředí rostlin i živočichů.

Do této oblasti směřuje značné množství úsilí a zkušeností zaměstnanců. Konkrétní činnosti, jako je vytváření či zlepšování vodních biotopů pro vodní rostliny a živočichy v rámci hrazení bystřin, revitalizací či meliorací a samozřejmě péče o množství druhů suchozemských rostlin a živočichů nejen v rezervacích nebo jiných chráněných územích, jsou každodenní samozřejmou činností příslušného lesního personálu.

Ochrana dravců

Jednou z takových konkrétní činností je i ochrana dravců. Vedle plošného usměrňování pěstebních a těžebních prací v okolí jejich hnízdišť se lesníci zabývají i projekty cílenými na záchranu a podporu populací vybraných druhů dravců, především sokola stěhovavého a rarocha velkého, pomocí do přírody vypouštěných mladých jedinců odchovaných v lidské péči. Tyto projekty jsou prováděny prakticky stejně jako v řadě jiných zemí, a to nejen evropských, ale i na jiných kontinentech, kde tito sokolovití dravci byli či stále ještě jsou kriticky ohroženými druhy.

V podstatě jde o další zvyšování počtu jedinců v populaci, tedy nad rámec přirozeného přírůstku. Ovšem pojem lidská péče neznámá, že by byli vychováni člověkem. Naopak, geneticky čistí, tedy s jinými druhy či poddruhy nezkřížení sokolí či raroží rodiče sami vychovávají své potomstvo v odchovnách, kde jim lidé vytváří optimální podmínky pro rozmnožování. V ČR chovají vzácné druhy dravců především sokolníci, kteří ve svých chovatelských zařízeních takto ročně odchovají na 500 mláďat sokolů, rarohů, orlů a řady dalších druhů.

*výrobně technický ředitel Ing. V. Krchov, Ph.D., (vpravo) a vedoucí OLHOP
Ing. L. Půlpán vybírají vhodné lokality pro repatriační program*

Přirozené vtištění

Na vypouštění jsou získávání dravci právě ze sokolnických chovů, ve kterých je garantována nejen genetická čistota rodičovských párů a tím i jejich potomstva, ale i přirozený odchov mláďat vlastními rodiči, což zajišťuje tzv. přirozené vtištění. Zjednodušeně to znamená, že si mláďata zafixují obraz svých rodičů a jejich správné hnízdní péče. Je to vlastně obdobné, jako výchova dítěte ve spořádané rodině.

Jestliže je proces výchovy již ukončen, lze mladé dravce z odchovny odebrat, pak je lze různými metodami vypustit do přírody, přitom jde již jen o to dravce dokrmit a zajistit jim pokud možno ochranu až do samostatnosti, tj. dosažení letuschopnosti a plné lovecké dovednosti. Ač toto mají dravci vrozené, jednotliví jedinci se v tom liší. Některý se to naučí rychleji, jinému to naopak trvá déle, a záleží také na prostředí – na množství nástrah v podobě nebezpečných šelem, především kun a lišek, ale i výrů a dalších pernatých predátorů. Jsou však i další faktory jako nemoci či zranění. Řada dravců, a to nejen těch vypuštěných, bývá usmrcena či nevyléčitelně zraněna elektrickým proudem na sloupech vysokého napětí. V poslední řadě záleží také na množství dostupné potravy.

Nadpoloviční úhyn

Jestliže vypuštěný dravec přežije všechny nástrahy, pak může posílit přirozenou populaci svého druhu. Je však třeba uvést, že i při vyhníždění v přírodě se nadpoloviční většina mladých dravců nedožije druhého roku života, natož třetího, ve kterém teprve dosáhne pohlavní dospělosti a poprvé zahnízdí. Proto také lesníci intenzivně pečují o vypuštěné mladé sokoly a rarohy, aby jim umožnili naplno rozvinout jak vrozené, tak výchovou u vlastních rodičů získané instinkty a pokud možno omezili ztráty.

Bohužel možnosti sledování vypuštěných ptáků až do doby jejich prvního zahníždění, jsou velmi omezené a technicky i finančně by byly velmi náročné. Je tomu tak především proto, že vypuštění

mladí sokoli a rarozi, stejně jako jejich soukmenovci z přirozených hnízd, překonávají na svých potulkách či při migraci nepředstavitelné vzdálenosti a pokud přežijí, mohou, ale také nemusí se vrátit do okolí svého vypuštění či vyvedení z hníзда. Např. sokolice vypuštěná v Bavorsku zahnízdila po 2 letech v Holandsku a její okroužkovaná holandská dcera po dalších dvou letech zahnízdila na severu při německo-polské hranici. A u rarohů se na základě výsledků kroužkování či sledování pomocí vysílačů potvrzují ještě mnohem větší vzdálenosti.

Zkušenosti ze světa

Je zajímavé, že zatímco v ČR bývá některými lidmi uváděno, že vypouštění dravců nepomáhá jejich populacím, např. v sousedním Polsku mají již asi deset párů sokolů s jedním či oběma partnery z vypouštění. Přitom však vypustili mnohem méně sokolů než všechny subjekty v ČR dohromady. Kromě Lesů ČR, které vypustily jen asi desetinu ze všech sokolů a rarohů, tyto dravce u nás vypouštěla především státní ochrana přírody, a také mnohá města. Pokud jsou v obou zemích srovnatelné podmínky z hlediska ochrany či nebezpečí pro vypouštěné dravce, pak pravděpodobné vysvětlení menší účinnosti repatriace u nás lze spatřovat v nižší intenzitě následného monitoringu, neboť byli použiti stejně odchovaní ptáci i stejné metody vypouštění. V Německu, kde bylo oficiálně vypuštěno přes tisíc sokolů, je uváděno, že dnes již mají více hnízdících párů, než kdy v historii.

Ovšem největšího úspěchu bylo zatím dosaženo v USA, kde během společného záchranného programu sokolníků, ornitologů a vědců bylo vypuštěno na 6 tisíc odchovaných sokolů. Dnes je tam sokol tak hojný, že byl vyškrtnut ze seznamu ohrožených druhů a sokolníci, kteří se výrazně zasadili o jeho záchranu, jej nyní naopak mohou brát z přírody pro využití v sokolnictví.

Je třeba spojit síly

Je zřejmé, že na racionální, tedy nikoliv dogmatickou, ochranu biotopů a záchranu řady ohrožených živočichů, je třeba spojit síly s mnoha dalšími subjekty, a to jak s těmi, které rovněž jako Lesy České republiky hospodaří v krajině, tak i se subjekty výhradně ochranářskými. Jen tak lze dosáhnout uspokojivého stavu, který bude přijatelný pro všechny zainteresované. Nebude tak docházet k situacím, kdy se jedni budou snažit o co největší početnost určitého druhu, a druzí jej naopak budou chtít redukovat, protože jim bude působit nemalé hospodářské škody, které nikdo, až na ojedinělé výjimky u několika živočichů, nehradí.

Petr Zvolánek

Podpora biodiverzity na LS Bystřice pod Hostýnem

Na základě obecné Deklarace o spolupráci mezi Lesy České republiky, s.p., a Českou společností ornitologickou z roku 2007 bude také v letošním roce realizován projekt Ochrana odumírajících a doupných stromů na území Ptačí oblasti Hostýnské vrchy.

Na projektu, který navazuje na loňskou vzájemnou kooperaci, spolupracuje Lesní správa Bystřice pod Hostýnem s Moravským ornitologickým spolkem – středomoravskou pobočkou České společnosti ornitologické. Účelem a cílem projektu je ponechání doupných a odumírajících stromů v porostech k přirozenému dožití.

Vlastní vyznačování stromů probíhá v území Natura 2000 Ptačí oblast Hostýnské vrchy, která byla vládou vymezena v roce 2004, má celkovou rozlohu 5 176 ha a nachází se v centrální části Hostýnských vrchů. Předmětem ochrany jsou v ní zejména strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*) a lejsek malý (*Ficedula parva*). „Jak lejsek malý, tak především strakapoud bělohřbetý jsou úzce vázáni na přítomnost starých bukových porostů s dostatečným množstvím mrtvého dřeva, je velmi žádoucí ponechávat určitý podíl stromů k jejich přirozenému dožití a rozpadu“, uvádí ornitolog Martin Vymazal.

V rámci projektu je v lesích značeno na hektar plochy maximálně 5 stromů, které splnily kritéria pro předemné druhy ptáků (dutiny, hniloba, souše, zlomy, stromy s hnízdy apod.) Vybrané doupné stromy jsou pak po domluvě s revírníky vyznačeny modrým rovnostranným trojúhelníkem s identifikačním číslem. U každého stromu je zaznamenán počet dutin, jejich velikost a výška, obvod kmene, druh stromu a důvod vyznačení.

V loňském roce bylo v lesích Ptačí oblasti Hostýnské vrchy vyznačeno celkem 314 buků, 21 javorů, 11 jasanů a také několik dubů, habrů, jedlí, lip a smrků. Většina stromů měla obvod kmene od 150 do 250 cm, ale našly se také výjimky s obvodem kmene až 300 cm. Důsledně jsou u značených stromů posuzována kritéria bezpečnosti a ochrany zdraví, životů a majetku.

Spolupráce pokračuje i letos

Dne 21. července 2010 byla generálním ředitelem Lesů ČR podepsána smlouva o vzájemné spolupráci na letošní rok. Předmětem smlouvy je opět spolupráce v oblasti ochrany přírody a podpora biodiverzity. Moravský ornitologický spolek se zavazuje ke spolupráci na projektu za poskytnutí finančních prostředků od Lesů ČR. Značení bude probíhat za stejných podmínek jako v roce 2009 (mimo maloplošně zvláště chráněná území a mimo porosty, ve kterých proběhlo značení v loňském roce). Na závěr projektu bude vypracována Moravským ornitologickým spolkem podrobná závěrečná zpráva.

Lesy ČR se uvedeným projektem zapojily do kampaně k Mezinárodnímu roku biodiverzity, ten vyhlásila OSN právě pro rok 2010, aby upozornila na rozmanitost rostlinných a živočišných druhů.

Ing. Martin Hromádka

Foto: Martin Vymazal

Historie služby lesnicko-technických meliorací a hrazení bystřin na jihovýchodní Moravě

Služba lesnicko-technických meliorací a hrazení bystřin má na jihovýchodní Moravě, konkrétně na středisku v Bojkovicích v okrese Uherské Hradiště, resp. na pracovišti v Luhačovicích, více než devadesátiletou tradici.

Začátky výkonu správy bystřinných toků sahají obecně až do roku 1884, kdy po katastrofálních povodních zejména v Alpských zemích tehdejšího Rakouska-Uherska došlo k vydání zákona o opatřeních k neškodnému odvádění horských vod, který poprvé zavedl veřejnou službu – hrazení bystřin a strží.

Po vzniku samostatného československého státu přešlo hrazení bystřin do působnosti nově vzniklého Ministerstva zemědělství, které zřídilo Státní stavební správy pro hrazení bystřin, jejichž úkolem bylo provádět správní, projekční, údržbářskou a stavební činnost, jakož i rozsáhlá půdoochranná zalesnění v povodích bystřin. Touto činností měla být zajišťována protierozní ochrana pozemků a omezení škod způsobovaných přívalovými vodami na bystřinných tocích.

Bystřiny

Bystřinami jsou nazývány toky horských a podhorských oblastí, pro něž je charakteristický nepravidelný a velmi rozkolísaný průtok vod a značný podélný spád dna ovlivňující rychlost protékající vody. Jsou to toky, které za normálních okolností vypadají velmi nevinně, často až romanticky, ovšem až do okamžiku, kdy se v důsledku přívalového deště nebo prudkého jarního tání sněhu změní

v dravé a vše ničící proudy vody, nerespektující svá koryta ani člověkem stanovená pravidla využití krajiny. O těchto skutečnostech se mohli obyvatelé jihovýchodní Moravy přesvědčit v letech 1910, 1919, 1959, 1972, 1987, 1997, 2000, 2006, 2009 a 2010, kdy vodní toky Olšava, Koménka, Lutoninka, Všeminka a Dřevnice předvedly svou ničivou sílu a velmi razantně prověřily civilizační změny a následně prováděná technická opatření v jednotlivých povodích.

Vývoj služby hrazení bystřin

Právě s nápravou rozsáhlých povodňových škod po roce 1919 souvisí vznik služby hrazení bystřin v Bojkovicích na Uherskohradištsku, kde byla právě v roce 1919 zřízena Zemědělsko-technická stavební správa, později závod LTM - HB. Po sloučení se Stavebním závodem JmSL v Brně se Bojkovice staly samostatným střediskem. Posledním obdobím činnosti střediska se stalo působení pod hlavičkou podniku Lesy České republiky, s.p., Oblastní správy toků Brno, a to od jeho vzniku v roce 1992 až do zrušení střediska v důsledku reorganizace podniku LČR k 31. 12. 2002. V současné době je výkon správy bystřinných toků na jihovýchodní Moravě realizován detašovaným pracovištěm v Luhačovicích v rámci nově zřízené Správy toků – oblast povodí Moravy se sídlem ve Vsetíně. Činnost bojkovské správy byla úzce spjata s takovými odborníky, jako jsou Ing. Skatula – pozdější profesor lesnické fakulty v Brně, Ing. Zenker, Ing. Kamler, Ing. Berka, Ing. Švehlík a Ing. Minařík.

Náplň činnosti

Náplní činnosti správy byla zpočátku pouze náprava katastrofálních povodňových škod, a to i při všech následných povodních. Postupně se činnost zaměřila na prevenci škod, nejen v rámci vlastních koryt bystřinných toků, ale i v rámci celých povodí. Nedílnou složkou veškerých technických zásahů se stala i do té doby téměř neexistující péče o břehové porosty. Břehovým porostům byla vždy věnována velká pozornost pro nezastupitelnost jejich krajinoformních a především vodohospodářských funkcí. Hospodářský efekt porostů z hlediska produkce dřevní hmoty se samozřejmě nikdy nemohl vyrovnat klasické produkci na lesních pozemcích. Péče o břehové porosty se přesto stala nedílnou součástí preventivních opatření na tocích, kde v kombinaci s technickými prvky významnou měrou přispívá ke stabilizaci a maximální funkčnosti významného krajinného prvku – vodního toku.

Důležitost doprovodných porostů

Břehové porosty byly v minulosti zakládány podle speciálních hospodářských plánů a podle projektů biologické činnosti. Cílem projektové přípravy bylo dosáhnout optimální stabilizace koryt toků pokud možno bez narušení přírodního rázu krajiny. Velké množství toků v oblasti jihovýchodní Moravy v důsledku neuvážené těžby přišlo začátkem 20. století téměř kompletně o doprovodný porost a následná intenzivní pastva dobytka znemožňovala jeho přirozenou obnovu. Důsledkem pak byla pravidelná destrukce koryt vodních toků se silným erozivním účinkem na pobřežní pozemky. Zde bylo úkolem nově zakládaných porostů v podstatě definovat v celém prostoru údolní nivy vlastní koryto toku, ovšem se zachováním přirozených inundačních území mimo zastavěná území obcí. Nově

zakládáné porosty byly a i v současnosti jsou uplatňovány všude tam, kde v rámci intenzifikace využití pobřežních pozemků, dochází k nutným technickým zásahům do koryt vodních toků v podobě jejich „tvrdých“ úprav.

Břehové porosty jsou stabilizačním prvkem

Některé nevhodné koncepce a názory se bohužel občas nepříznivě podepsaly i na břehových porostech. Poměrně nepříznivě se projevilo především období intenzivní výsadby topolových porostů a to ještě s využitím jejich nespočetných kultivarů. Ovšem i takto, byť negativně získávané zkušenosti, se v průběhu let staly nepostradatelnou součástí vývoje péče o břehové porosty, která ovšem ani po tolika letech není jednoznačně definovanou činností. Je nutné si uvědomit, že břehový porost je nedílnou součástí vodního toku, a to i bystřin. Jak nám pravidelně dokazuje dlouholetá praxe, je kvalitní břehový porost, vhodně a citlivě doplněný stabilizačními prvky technického rázu, nejvýznamnějším prvkem stabilizace koryt vodních toků, a to nejen jako významného krajinného prvku, ale i jako nezkrotného přírodního živlu.

Tam, kde bylo možno realizovat práce s břehovým porostem bez zavádějících vlivů, jsou dnes zcela zřetelné výsledky nejen na kvalitě břehového porostu, ale především na stabilitě vodního toku. Důsledkem toho je samozřejmě i kvalita a relativní bezpečnost koryta vodního toku v níže položených zastavěných územích. Za nepřilíš vysoké finanční náklady je tedy možno realizovat ochranu před škodlivými účinky vod i přírodě blízkou péčí o vodní toky. Samozřejmě, ne vždy jsou tato opatření stoprocentně účinná, ale minimálně co do účinnosti jsou srovnatelná s finančně nákladnými technickými opatřeními, mnohokrát s ne zcela pozitivním vlivem na životní prostředí.

Technická stabilizace koryt

Ovšem pro zajištění bezpečnosti přímo v zastavěných územích obcí bude hlavně z hlediska prostorových možností dominovat technický prvek stabilizace koryta. V těchto případech se z břehového porostu stává opravdu pouze doprovodný porost.

Je zřejmé, že jako všechny veřejně prospěšné práce, bude rozsah péče o břehové porosty přímo závislý především na financích ale přesto je nutné tuto činnost i nadále rozvíjet a neztratit tak kontakt s prací našich předchůdců.

Text a foto:

Ing. Vlastimil Hudeček,

ST Oblast povodí Moravy

Lesy České republiky se chlubí další revitalizační akcí

Správa toků – oblast povodí Labe se sídlem v Hradci Králové spravuje drobné vodní toky v povodí řeky Doubravy, Chrudimky, Orlice, Dědiny, Metuje, Stěnavy, Úpy, Jizery a přítoky Labe, a to na území krajů Středočeského, Vysočiny, Pardubického, Královéhradeckého a Libereckého.

V posledních letech se na vodních tocích vlivem ničivých povodňových průtoků obrátila pozornost na odstraňování povodňových škod.

Dále je v současnosti jednou z priorit realizace protipovodňových opatření s využitím dotací ministerstva zemědělství, a to v rámci Programu prevence před povodněmi II, který je součástí komplexního řešení protipovodňové ochrany v České republice. Tato etapa bude pokračovat až do roku 2012.

Bačetínský potok

Další významnou prioritou v současné době jsou akce revitalizačního charakteru. Pro tyto stavby využíváme finanční podpory v rámci Operačního programu životního prostředí. Zatím realizujeme dvě revitalizační stavby, jejichž hlavním účelem je zadržení vody v krajině, snížení rozkolísanosti průtoků a vytvoření podmínek pro přirozený vývoj vodního toku. Jedná se o obnovu Bačetínského potoka, která teď probíhá, a o letos dokončenou stavbu Machov (Bělý) - revitalizace LP Třeslice č. 4. Toto dílo se nachází severovýchodně od obce Bělý (Machov) na území CHKO Broumovsko. Jedná se o úpravu části dříve nevhodně napřimených vodních toků Třeslice a jejího levostranného přítoku označeného číslem čtyři, včetně potoční nivy. Vytvořily se tu dvě průtočné tůně a cestní propustky byly nahrazeny přejezdnými brody. Dále byla provedena revitalizace a rekonstrukce stávající malé vodní nádrže, která byla v technicky nevyhovujícím stavu. Nádrž má dnes funkci ekologickou a krajinotvornou.

Nové stromy

V rámci této akce byly uplatněny technické prvky, jako jsou konstrukce z kořenových balů, zápletové plůtky, rovnániny z lomového kamene, zához do dna, dřevěné prahy zajišťující niveletu dna. Závěrem po terénních úpravách byla provedena výsadba břehového porostu dle požadavků Správy chráněné krajinné oblasti Broumovsko. Investorem stavby jsou Lesy České republiky se spolufinancováním od Evropské unie a Státního fondu životního prostředí. Stavbu realizovala firma POPR. Při přípravě i při vlastní stavbě probíhala a stále probíhá výborná spolupráce mezi Lesy České republiky a Správou CHKO Broumovsko. Srdečně vás všechny zveme na výlet do Broumovských stěn – do krajiny pískovcových skalních měst s mnoha skalními hříby a okny, v jejichž úpatí se okolní krajina pyšní bublajícím potůčkem a potokem, zrekonstruovaným rybníčkem a dvěma průtočnými tůňkami, které jsou domovem pro žabky, chrostíky a plno dalších živočichů. A to přeci stojí za příjemnou procházku za novými objevy krás naší přírody.

Lenka Nováková

Nebezpečný pozůstatek třetihorní doby na Vlčí hoře

Na jihozápadním svahu Vlčí hory u Kladské, nedaleko pod jejím vrcholem, lze spatřit jeden z nejtajemnějších pozůstatků třetihorních dob - bájemí a pověstmi opředený tis červený.

Tis patří mezi stálezelené stínomilné jehličnaté dřeviny, rostoucí v podobě keřů či vzrostlých, mnohdy vícekmenných stromů, dosahujících 20 metrové výšky. V kuželovité koruně se nalézají dvouřadé, dva až tři centimetry dlouhé zašpičatělé jehlice s tmavozelenou barvou na vrchní straně, na rubu světlejší až žlutozelené. Jehlice nevoní, postrádají pryskyřičné kanálky způsobující vůně u jiných druhů jehličnatých

dřevin. Jehlice se obměňují zhruba po šesti letech. Kůra tisů červeného je hladká a červenohnědá, později se mění na červenohnědošedou. Tenká borka u mladých jedinců se odlupuje ve slabých plátcích různých velikostí.

Strom obsahuje jed

Celá rostlina je jedovatá, s výjimkou červených dužnatých pohárkovitých míšků (tisinek) obklopujících semena. Strom obsahuje silný a prudký jed nazývaný taxin. Ten je tvořen směsicí alkaloidů urychlujících otravu v trávicím systému. Současně zpomaluje srdeční činnost, a nakonec způsobí zástavu srdce. Smrt může nastat během několika málo minut po požití rostliny. Především některá domácí zvířata, jako jsou koně a ovce, reagují na otravu velmi rychle a již po požití několika jehlic nebo částí kůry umírají. U lidí se první příznaky projeví do jedné hodiny po požití a bez včasné lékařské pomoci postižený do dvou hodin umírá na zástavu srdce. Typickými příznaky jsou pocení, nevolnost, zvracení, bolení hlavy, pomalý tep, postupná ztráta vidění a svalové křeče. Červené lepkavé tisinky obklopující semena, mají nasládlou chuť, jsou jedlé a naši předkové z nich vyráběli víno.

Mocná magie

Tis patří mezi dlouhověké dřeviny, dožívá se často stovek let. Roste pozvolna a velmi pomalu. Nejlépe se mu daří na suťovitých stráních s vlhkou půdou, bohatou na živiny. Vlivem pomalého růstu má velmi husté a těžké dřevo. Díky těmto vlastnostem byl tis v středověku velmi vyhledávanou dřevinou nacházející široké uplatnění. Byl například používán na výrobu proslavených anglických luků. Vylouhovaný jed se přidával na hroty otrávených šípů a kopí, pevné dřevo na výrobu trvanlivého nábytku a šperků. Kola vyrobená mistry koláři vydržela abnormální námahu a zatížení. V současné době je tis hojně vysazován v parcích měst, podél silnic a továren, protože dobře snáší znečištěné ovzduší. Regenerační schopnost jej předurčuje k vytváření živých plotů u zahrad a domů. Vždy byl pro

své vlastnosti považován za dřevinu smutku a byl hojně vysazován na hřbitovech, u kostelů a kaplí. V lidových bájích a pověstech je opředen kouzly a mocnou magií.

Pozor na děti

Tis patří mezi silně ohrožené druhy a je přísně chráněný. V místech jeho výskytu je nutno dbát zvýšené pozornosti. Především děti mohou díky své zvědavosti lehce přijít k vážné újmě na zdraví. Rodiče by je proto měli naučit rozeznat tis a vysvětlit jim jeho nebezpečnost, ale i jeho jedinečnou vzácnost a nutnost jeho ochrany.

Buřtem a hrou za lepší budoucnost lesů

Čím dál častěji nás děsí zvěsti o tom, že městské děti netuší, odkud se berou tak obyčejné věci jako třeba dřevo. Nevědí, jak dlouho roste vánoční stromeček nebo odkud se vzala šiška. Příroda je pro ně něco vzdáleného a cizího, co vlastně ani nepatří do života.

Radši ani nepomýšlet na to, jak se bude k přírodě chovat generace dospěláků, kteří by v takové nevědomosti zůstali. Naštěstí jsou tady pořád organizace jako Lesy České republiky, které chtějí dětem přírodu ukázat a seznámit je s ní, aby si uvědomily, že příroda jsem také ony samy a měly by se k ní podle toho chovat. Tak jako v sobotu 18. září, kdy Lesní správa Tábor pořádala Den s Lesy ČR.

Vlídne slunce nad Lužnicí

Snad i někdo tam nahoře chtěl, aby se ten den povedl. Po několika vesměs deštivých dnech odplula ocelová mračna neznámo kam a nad odpočinkovou zónou u sídliště nad Lužnicí v Táboře zasvítilo vlídne podzimní sluníčko. Nahrnulo se do ní asi tak 140 capartů, aby se dozvěděly něco o tom, co všechno příroda je, co se jí nelíbí, a že je vlastně prima se s ní znát a kamarádit. A ještě za to dostat buřta, létající talíř nebo reflexní náramek.

Po prvním překonání studu, nahlášení jména a věku (občas za pomoci rodičů nebo vystrčených prstíků), se malí bojovníci vydali na trať, kde prokázali zdatnost v několika různých oborech. Třeba šikovnost si vyzkoušeli zatlučením hřebíku do špaluku. Pak odpověděli na několik záluďných otázek, například na kterou stranu roste šiška a za jak dlouho vyrostе vánoční stromeček, nebo třídili houby do kategorie jedlá - nejedlá. Zkusili rozpoznat několik zvířátek a určili, co do lesa patří, a co je jen lidská nepořádnost. Na konci ještě strčili ruku do košíku a se zavřenýma očima rozlišili, jestli mají v dlani šišku, kamínek nebo něco jiného z lesních pokladů. Pak už dostali zasloužený dárek a běželi otáčet buřtem nad praskajícími plameny, což byl pro mnohé možná největší zážitek.

Pohádka a draví ptáci

Po řádném posilnění si mohly děti odpočinout při pohádce Žabák Žak a rak Jak. Pokud je množství informací neodradilo, mohly si děti rozšířit vědomosti ještě obhlídkou dravých ptáků. Mohly si prohlédnout raroha, jestřábí samici a párek káně Harisova. Jestřábí samice Terežka vzorně předváděla, jak pozná svého chovatele a přiletí na zavolání, zvláště když je návrat odměněn kusem masa. Káně Harisovo bylo ochotné se s dětmi vyfotit. Dokonce si ho odvážlivci mohli i podržet na rukavici. Předvádění dravců bylo doplněno poutavým vyprávěním chovatele a se zájmem naslouchali i dospělí.

Doufejme, že dětem do budoucna utkví v paměti alespoň něco nového, co se o přírodě dozvěděly, a že díky takovým akcím, jako jsou Dny s LČR, lidé začnou chápat přírodu jako celek. Snad i tímto způsobem Lesy České republiky, v tomto případě 7 pořadatelů z LS Tábor, pomáhají vytvářet lesy pro třetí tisíciletí.

Ing. Alena Koubková

LS Tábor

Pojďte s námi na Bramberk

Pro návštěvníky je od začátku srpna opět otevřena rozhledna na Bramberku. Po několika letech, kdy byla pro problematické vlastnické vztahy a špatný technický stav pro veřejnost uzavřena, opět nabízí kruhový výhled na Jizerské hory, Krkonoše, Černostudniční hřeben a město Jablonec nad Nisou.

Původní třípatrovou dřevěnou rozhlednu s výškou 16 metrů postavila lučanská sekce Německého horského spolku pro Jablonec a okolí. Slavnostní otevření proběhlo 4. srpna 1889, rozhledna ale byla kvůli počasí a nedostatku peněz na údržbu často uzavřena. V roce 1892 byla přistavena turistická chata s hospodou.

Po požáru rozhledny byla postavena nová, žulová vyhlídková věž. Na vyhlídkovou plošinu ve výšce 18,5 vede 87 schodů, celková výška věže je 21 metrů. V roce 1991 přešel areál do soukromého vlastnictví. Nedaleko věže byl vystavěn hotel Krásný, po několika změnách nájemců došlo bohužel k celkovému zchátrání areálu, od ledna 2008 byl zamezen vlastníkem přístup k rozhledně, chatě a blízkému okolí.

Po občanské petici na počátku roku 2008 se do neutěšeného stavu vložilo město Lučany nad Nisou. Po náročných jednáních je rozhledna od letošního léta v nájmu města a do budoucna se uvažuje o jejím odkoupení. Po nutné opravě schodiště a úpravě zanedbaných přístupových cest byla rozhledna opět zpřístupněna veřejnosti. Chata Bramberk i hotel Krásný jsou nadále zavřeny a chátrají.

Ondřej Týl

Dříve zakázaný Nový Hrádek u Lukova

Je to národní kulturní památka. Nachází se asi 14 kilometrů východně od Vranova. Pokud pojedete autem, nejlépe se sem dostanete ve směru od Znojma silnicí na Mašovice do Podmolí a dál směrem k Lukovu.

Na území Národního parku je ale nutné už dojít k hradu pěšky, nebo jet na kole, a to asi tři kilometry po zelené turistické značce.

Hrad tvoří dva objekty - starší lucemburská stavba ze 14. století, a dále přední hrad, který

vznikl postupně v 15. a 16. století z původního předsunutého opevnění. V období 30leté války byl hrad dobyt, pobořen a opuštěn. Počátkem 19. století byla jeho přední část upravena jako lovecký hrádek. Po roce 1945 se ocitnul v nepřístupném hraničním pásmu, do něhož byl vstup veřejnosti přísně zakázán. Od roku 1992 se do něj všichni zájemci opět dostanou. Dnešní zřícenina se nachází v první, nej přísněji chráněné zóně Národního parku Podyjí. Bohatství její flóry a fauny je mimořádné. Výjimečným zážitkem je i pohled z hradní vyhlídky na strhující panoráma podyjského kaňonu.

Lípa u Ztraceného potoka ve Vernířovicích

Zastavení u živého tvora, jenž pamatuje více než kterýkoliv člověk žijící na zemi, je vždy zážitkem, který ocení každý milovník přírody. Pokud se budete chtít zasnít a vrátit se do dob prvního osídlení jesenických hor, do dob čarodějnických procesů, či počátku těžby nerostných surovin, přijďte posedět pod korunu Lípy u Ztraceného potoka.

Mohutná lípa malolistá roste již zhruba 500 let v horní části obce Vernířovice mezi cestou a rybníkem na žluté turistické značce vedoucí přes Kosaře směrem na Jelení studánku.

Památným stromem byla vyhlášena již v roce 1999. Dnes dosahuje úctyhodného obvodu kmene měřeného v prsní výšce 843 centimetrů a výšky bezmála 20 metrů. Její zdravotní stav již zdaleka není takový, jako býval v dobách její největší slávy, ale

stále žije a připomíná nám doby dávno minulé. Přežila dokonce i požár založený v roce 2005 vandalem v jejích vyhnílejších útrokách. Část odlomené koruny se zacelila, člověk pomohl s ošetřením vyhníle dutiny, a tak se můžeme i nadále těšit z jejího stínu na hrázi malého rybníka.

Také Beskydy mají své horské pleso

V případě Mořského oka nedaleko Pusteven se nejedná o pozůstatek ledovcové činnosti, ale o výsledek práce turistů, kteří na konci 19. století prohloubili mokřadní tůň za hotelem Tanečnice. Podle legend by pleso mělo být bezedné. Vypuštěná husa prý v minulosti zmizela pod hladinou a vyplavala až v propasti Macocha u Teplic nad Bečvou.

Dnes má Mořské oko podobu malého jezírka o výměře necelé dva ary uprostřed podmáčené holiny porostlé travou a nízkou vegetací. Ještě v roce 1940 však bylo obklopeno vysokým lesem. Na zachování a údržbě jezírka se mimo jiné podílely i Lesy České republiky finanční spoluúčastí na projektu Ochrana významné herpetologické lokality Mořské oko v rámci společného programu s ČSOP.

Turistická atrakce

Dnes je jezírko nejen vyhledávanou turistickou atrakcí, ale především domovem chráněných druhů obojživelníků. V horském prostředí Radhošťského hřebene v nadmořské výšce 980 m představuje v širokém okolí jedinou stabilní vodní plochu vhodnou k jejich životu. Zajímavostí je výskyt tří druhů čolků – čolka obecného, čolka horského a čolka karpatského. Všechny druhy se tu také rozmnožují a vzájemně kříží. Dospělé jedince zde nejspíš uvidíte v květnu a červnu, pulce čolků potom nejčastěji od června do srpna. Vedle čolků se v jezírku vyskytují i žáby, například kuňka žlutobřichá a ropucha obecná. Mořské oko naleznete snadno vydáte-li se z Pusteven po turistické trase na Martiňák. Po necelém kilometru Vás na něj upozorní informační tabule naučné stezky Čertův Mlýn.

Oměj tuhý moravský

K nejvzácnějším rostlinným druhům vyskytujícím se na lesní správě Rožnov patří oměj tuhý moravský. Moravskoslezské Beskydy představují západní hranici výskytu tohoto karpatského endemitu a právě v okolí Radhoště, Kněhyně a Smrku je několik významných nalezišť tohoto druhu. I díky tomu je Radhošťský hřeben zařazen do soustavy evropsky významných botanických lokalit.

Jen pro čmeláky

Oměj je mohutná vytrvalá rostlina z čeledi pryskyřníkovitých charakteristická hrozny s mnoha fialovými květy. Může dosáhnout až výšky dospělého člověka. V době kvetení, což je nejčastěji během letních prázdnin, ji rozhodně nelze přehlédnout. Bez zajímavosti není, že vzhledem ke stavbě květu jsou schopni rostlinu opylovat jen čmeláci. Výskyt druhu je vázán na vlhčí prostředí, nejčastěji prameniště, okolí horských potoků, ale i lesních skládek, cest a turistických tras. Proto jsou některé dílčí populace ohroženy neukázněnými návštěvníky hor, kteří si neuvědomují, že jde nejen o druh velmi vzácný, ale i prudce jedovatý.

Oměj v ohrožení

Další ohrožení populací oměje spočívá v zarůstání nalezišť bylinami a dřevinami. Proto členové místní organizace Českého svazu ochránců přírody Salamandr v minulých letech opakovaně realizovali výsek vegetace na vybraných lokalitách jako součást společného programu ČSOP a Lesů České republiky. Kosení prováděné v období po dozrání semen, nejčastěji v srpnu či září, má nepochybně pozitivní vliv na početnost oměje v Beskydech.

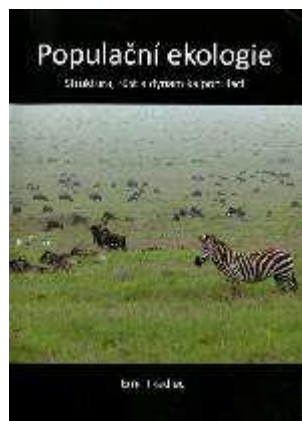
Libor Dobeš

Nové odborné publikace a knihy - září 2010

z oboru lesnictví a příbuzných oborů

Populační ekologie. Struktura, růst a dynamika populací

Emil Tkadlec

Populační ekologie je původní česká příručka, která čtenářům uceleně představuje zmiňovaný rychle se rozvíjející obor. Autor čtenáře postupně seznamuje se základním pojetím populace a zastaví se při tom i u evoluční biologie. Texty o charakteristikách populace, jako je početnost, struktura či prostorové rozmístění, vhodně doplňují kapitulu o růstu a regulaci populací, vnitrodruhové konkurenci (kompetici) a kooperaci, stejně jako o mezidruhové konkurenci a predaci. V části věnované dynamice početnosti přírodních populací zaujmou stránky věnované populačním cyklům.

Přestože badatelé zkoumají populační cykly více než 100 let, přesnou příčinu pravidelného kolísání početnosti některých živočichů v určité části jejich areálu rozšíření zatím přesně neznají.

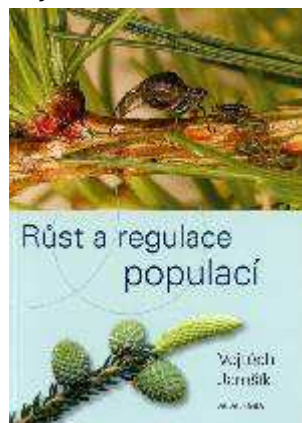
Závěr příručky se zaměřuje na aktuální otázku prostorové ekologie, jakou je metapopulace (soubor místních, v různé míře prostorově oddělených populací určitého druhu vzájemně propojených migrujícími jedinci). Z uvedeného výčtu je patrné, že Tkadlecova příručka rozsahem značně překračuje rámec, do něhož je populační ekologie tradičně vměstnána, a čtenáře nechává nahlédnout i do současných poznatků navazujících disciplín. Kniha obsahuje vhodné ilustrativní příklady, výklad doplňují četné rámečky, grafy, mapky a černobílé fotografie. Každou kapitolu zakončuje stručný a přitom informativní souhrn. Čtenář najde po stranách textu výstižné shrnutí látky v podobě titulku. Matematické vyjádření zákonitostí, které demekologie objasňuje, vysvětluje autor natolik srozumitelně, že při čtení publikace vystačí běžný uživatel se základy dnes již středoškolské matematiky.

Vyd. Univerzita Palackého v Olomouci, 2008

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Růst a regulace populací

Vojtěch Jarošík

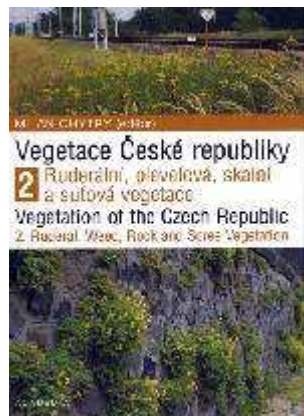
Kniha se snaží dát obecnou představu o tom, jaká cesta vede k efektivní analýze populací. Je určena, jako součást studia populační ekologie, studentům přírodovědných a zemědělských univerzit, a jako jistý teoretický základ všem pracovníkům aplikovaného výzkumu, kteří se zabývají managementem populací - ať již s cílem chránit populace vzácných druhů, nebo regulovat populace škůdců.

Vyd. Academia, Praha, 2005

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Vegetace České republiky: 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace = Vegetation of the Czech Republic: 2. Ruderal, Weed, Rock and Scree Vegetation

Editor: Milan Chytrý

Monografie Vegetace České republiky systematicky shrnuje výsledky více než osmi desetiletí výzkumu našich rostlinných společenstev. Kromě podrobného popisu floristické skladby, ekologie, dynamiky a rozšíření typů přirozené i člověkem ovlivněné vegetace jsou v ní poprvé uveřejněny synoptické tabulky druhového složení a mapy rozšíření všech fytocenologických asociací naší vegetace. Ty jsou výsledkem rozsáhlé analýzy desítek tisíc fytocenologických snímků z České národní fytocenologické databáze. Na rozdíl od podobných zpracování vegetace jiných zemí, byly všechny u nás rozlišené asociace přesně formálně vymezeny pomocí floristického složení, což umožňuje využít počítačový expertní systém a jednoznačně přiřadit porosty zaznamenané v terénu k asociacím popsáným v této monografii.

Druhý díl z plánovaných čtyř je věnován převážně bylinné vegetaci člověkem vytvořených a silně ovlivněných stanovišť, jako jsou intravilány měst a vesnic, okolí průmyslových a zemědělských podniků, okraje cest, silnic a železnic, polní kultury, lesní paseky a zdi. Současně tento díl přináší charakteristiku přirozené vegetace skal, sutí, lesních okrajů a porostních světlin. Tato vegetace je členěna do 8 fytocenologických tříd, 32 svazů a 119 asociací.

Dílo s úvodem, sumáři a popiskami v anglickém jazyce je výsledkem několikaleté práce týmu odborníků z Masarykovy univerzity v Brně, Botanického ústavu AV ČR i dalších institucí. Jako základní referenční příručka o české vegetaci je určeno terénním přírodovědcům, ochráncům přírody, zemědělským a lesnickým odborníkům, učitelům, studentům a všem milovníkům a obdivovatelům naší krásné přírody.

Vyd. Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, Praha, 2009

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Fenomenální včely. Biologie včelstva jako superorganismu

/z německé verze díla "Phänomen Honigbiene" z roku 2007/

Jürgen Tautz

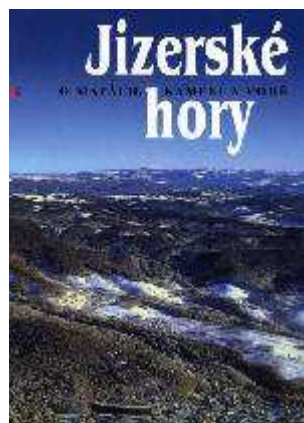
Ojedinelá kniha o životě včel přináší nové pohledy do jejich fascinujícího světa. Vyšla již ve 12 jazycích, kromě těch hlavních také např. arabsky, čínsky či korejsky. Čtenář se stěží ubrání fascinaci fenoménem zvaným včela medonosná. Starší poznatky, aktuální pohledy a nové výzkumné metody zde představují superorganismus, který nepochybně patří k nejúžasnějším živočichům naší planety. Perfektní organizace včelího společenstva a mimořádný význam včel pro zachování rozmanitosti druhů rostlin i výnosy pěstovaných plodin vždy budily a stále budí zájem jak odborníků, tak i laiků. Co je tajemstvím úspěchu tohoto superorganismu a

jeho výjimečného postavení? Vědci, kteří se dosud neobjevenými tajemstvími tohoto hmyzu zabývají, rozkrývají "fenomén včela medonosná" krok za krokem a stále se střetávají s novými překvapeními. Díky této knize se mohou i čtenáři seznámit s aktuálním stavem znalostí a často průkopnickými poznatky získanými v minulých letech, v neposlední řadě skupinou soustředěnou okolo Jürgena Tautze ve Würzburgu. Dosud nepublikované snímky Helgy R. Heilmann zprostředkovávají vizuální pohled na tento vývojově úspěšný druh.

Vyd. Nakladatelství Brázda, s.r.o., Praha, 2009

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Jizerské hory 1: O mapách, kamení a vodě

První svazek velké encyklopedie se věnuje neživé přírodě Jizerských hor. Kolektiv autorů pojal problematiku velmi košatě, aby uspokojila nejen úzký okruh zájemců o ústřední téma, v tomto případě o geologii, meteorologii nebo hydrologii, ale i ostatní čtenáře. Právě s ohledem na ně obsahuje kniha také "povídavé" kapitoly s různými příběhy, exkurzy do historie, portréty osobností, zajímavé události i kuriozity a popisy různých míst. Kniha, kterou provází velké množství barevných a černobílých fotografií, map, grafů, plánků a náčrtků, probírá například tato témata: Co vše patří k Jizerským horám, Vývoj panské držby, Armáda na hranicích, Nejstarší

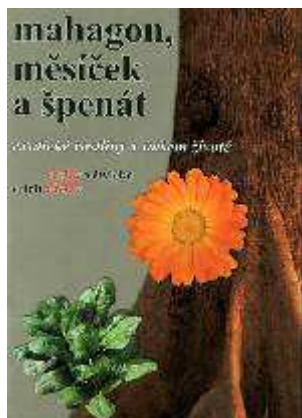
mapy, O zeměměřickém umění, Zajímavosti o jizerskohorských jménech, Geologický vývoj, O různých druzích žul, Žulové skály včera a dnes, Zemětřesení, Nerostné suroviny, Raspenavský hamr, Ložiska cínů, O starých hornících, Zapomenuté polské doly, Zlato a drahé kameny, Hledači pokladů, Po stopách starých žulařů, Lomařské řemeslo, Největší důl, Dračí břidlice, Nejkrásnější minerály, Půdy, Horopis, Zalednění Jizerských hor, Geomorfologie, Jizera, Nový pohled na vznik Bukovce, Nejzajímavější tory, hradby a další skály, Viklany, hřiby a skalní mísy, Jeskyně, Skály v pověstech, Historie sledování počasí, Srážkové rekordy, Chladná Jizerka, Povodně v minulosti a dnes, Znečišťování ovzduší, Seznam všech toků, Staré kroniky o povodních, Experimentální povodí, Stěhování pramenu Jizery, Nově o vodopádech, Obří hrnce, Minerální prameny a "zázračné" studánky, Świeradów Zdrój a další lázně, Radioaktivní vody, Historie vodopádů, Šolcův rybník, Přehrady, Proč se protrhla hráz na Bílé Desné, Hrazení bystřin, Vodní díla krok za krokem, Dosud nejobsáhlejší česko-německo-polský slovník zeměpisných názvů... Kniha je tak do jisté míry odrazem dosavadního stupně poznání. Shrnuje většinu dosud publikovaných poznatků, ale přichází i se zcela novými a zatím nezveřejněnými fakty, jako například část o vodopádech, která poprvé podává jejich úplný výčet v Jizerských horách, kapitolu o kdysi přísně utajovaném dobývání uranových rud, o historii zaniklých obcí v blízkosti hranice nebo vývoji panské držby v minulosti. Na pravou míru je uváděno i několik jizerskohorských "nej".

Vyd. Roman Karpaš RK, Liberec, 2009

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Mahagon, měsíček a špenát. Exotické rostliny v našem životě

Václav Větvička a Erich Václav

Autoři využili svých zkušeností a znalostí (profesor Erich Václav dokonce 25 let působil v tropech) a stručně shrnuli původy obilnin, olejnin, textilních rostlin, koření, zelenin, ovoce..., ale i rozmanitých tropických dřev a plodin, stejně stromů zdobících naše parky, okrasných květin záhonových i "pokojoyých". Čtenář zde dokonce najde i zmínku o nejagresivnějších invazivních plevelných rostlinách. A navíc autoři přidali poznámku o cestách opačných: "vývoz" našich lesníků a jejich vědomostí i zkušeností a výpěstky našich tradičních zahradníků do okolního světa.

Vyd. Vydavatelství Akcent, Drahomír Rybníček, Třebíč, 2009

/zakoupeno v Lesnické práci, s.r.o., Kostelec nad Černými lesy, pro technickou knihovnu LČR HK/

Velký atlas oblaků

Petr Skřehot

Atlas je rozdělen na dvě části. Úvodní textová část obsahuje mimo jiné i definice základních meteorologických pojmů, informace o procesech vedoucích ke vzniku oblaků, charakteristiku jednotlivých srážek vznikajících v oblacích, popis používaných způsobů klasifikace oblaků, definice a popis jednotlivých druhů oblaků, jejich tvarů, odrůd, mateřských a průvodních oblaků, popis fyzikálního složení a vzhledu

jednotlivých oblačných druhů, 22 plnobarevných ilustrací a nákrešů, slovníček odborných výrazů, rady, jak správně fotografovat oblačnost a historii klasifikace oblaků. Obrazová část obsahuje více než 340 velkoformátových plnobarevných fotografií, jejichž převážná část byla pořízena předními českými pozorovateli. Atlas však obsahuje také řadu unikátních fotografií pocházejících od uznávaných zahraničních autorů a institucí. Každý snímek je pak doplněn o vyčerpávající popis zobrazených oblaků. Kromě základních oblačných druhů (cirrus, cirrocumulus, cirrostratus, altocumulus, nimbostratus, stratocumulus, stratus, cumulus a cumulonimbus) se kniha věnuje také méně obvyklým typům oblaků, například: orografickým oblakům, stratosférickým a mezosférickým oblakům, zvláštním oblakům, oblačným stěnám, umělým oblakům, mlhám a oblačnosti vyskytující se na jiných planetách sluneční soustavy.

Vyd. Computer Press, a.s., Brno, 2008

/zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK/

Zbraně střelné, lovecké, terčovní a obranné

Bedřich Brandejs

Originální novotisk publikace z původního originálu z roku 1894 se zabývá naukou o soustavě střelných zbraní se zřetelem k nejnovějším vymoženostem zbrojní techniky té doby. Autor knihy, Bedřich Brandejs (1851-1918) pocházel z puškařské rodiny. Usilovně se věnoval historii palných zbraní, teoretické oblasti a technologii výroby na tehdejší dobu moderních zbraní. Byl hlavním tvůrcem české odborné střelecké terminologie - jeho názvosloví se z velké části používá dodnes.

Po předmluvě, kterou napsal autor společně s Emilem Eggerthem, píseckým puškařem a obchodníkem se zbraněmi, který knihu v roce 1894 vydal, následuje vložená kapitola o životě a díle Bedřicha Brandejse, kterou napsal PhDr. Vladimír Dolínek, CSc. Po úvodní stati o vývoji palných zbraní pokračuje obecný popis jednotlivých částí palných zbraní. Zajímavou kapitolu tvoří výčet palných zbraní (brokovnice, kulovnice, zbraně kombinované, krátké atd.) používaných v závěru 19. století. Autor neopomněl poučit čtenáře o úředních zkouškách střelných zbraní (za pozornost stojí kromě jiného přehled poplatků za zkoušení). Samostatná kapitola nazvaná "Příslušenství" shrnuje předměty, které sice se samotnou zbraní nesouvisí, ale jsou potřebné k nabíjení a čištění zbraně, například příslušenství k nabíjení předovek, přebíjení nábojů, čištění zbraní atd. Závěrečná kapitola je věnována střelivu. Kniha současnému čtenáři napoví mnohé nejen o zbraních samotných, ale i o jejich používání před více než sto lety.

Vyd. Naše vojsko, s.r.o., Praha, 2009

/zakoupeno v Lesnické práci, s.r.o., Kostelec nad Černými lesy, pro technickou knihovnu LČR HK/

Myslivost v českých zemích

Julius Komárek

Autor se rozhodl v této knize napsat povšechný přehled o tom, co znamená v českých zemích myslivecké hospodářství, jaké jsou všeobecné podmínky a příčiny bohatství zvěře a jak stará je tradice myslivosti. Kniha je určena všem domácím i cizím myslivcům, ale v první řadě je určena nemyslivcům, a proto se autor vyvaroval všeho odborného. Celý obsah i statistická čísla v této knize se vztahují na celé území Čech a Moravy v průběhu let 1933-1938. Kruté zimy v období let 1939-1943 českou myslivost těžce poškodily, takže autor tyto ošklivé roky, které byly zhoubné pro český lid, prohlásil za neplatné i pro hospodářský přehled myslivosti. Kniha si klade za cíl pozdvihnout českou myslivost a myslivecké hospodaření v povědomí široké veřejnosti, ale zároveň seznamuje srozumitelnou formou naše a zahraniční myslivce s našimi loveckými poměry.

Vyd. Čin, tiskové a nakladatelské družstvo, Praha, 1945, v edici Živá věda

/zakoupeno v antikvariátě pro technickou knihovnu LČR HK/

Jiří Uhlíř